MĪLESTĪBAS VALODA

RŪTA un VALDIS MUKTUPĀVELI kopā aizvadījuši savu pirmo desmitgadi. Par sev svarīgāko Rūta vispirms uzskata meitas Mariju (13 gadi) un Rasu Audangi (8 gadi). Vēl viņas vizītkartē noteikti jāpiemin studijas kultūras teorijas specialitātē Kultūras akadēmijā; turpat pasniedzējas darbs, maģistratūras studentiem lasot kultūras antropoloģiju; piedalīšanās Lituānikas centra izveidē un tagad tā vadīšana; sadarbība ar Radio *Brīvā Eiropa*, veidojot Lietuvas kultūras dzīves apskatu. Valdis ir triju bērnu tēvs. Mākslas doktors etnomuzikoloģijā. Šobrīd strādā Latvijas universitātes Filoloģijas fakultātē par dekāna vietnieku; nozīmīgo darbu sarakstā ir Letonikas centra izveidošana. Šopavasar apbalvots ar Lietuvas dižkunigaiša Ģedimina ordeni par personisko ieguldījumu kultūras un zinātnes sakaru stiprināšanā ar Lietuvu.

Kāda tad ir sazināšanās valoda jūsu ģimenē – latviešu vai lietuviešu?

V. Mīlestības valoda.

R. Vairāk esam pārgājuši uz latviešu valodu. Esmu pamanījusi, ka ar savu meitu lietuvieti reizēm sāku sarunāties latviski. Visi mēs protam lietuviešu valodu un Lietuvā neapzināti runājam lietuviski.

V. Ir arī otrādi. Latvijā mēs bieži vien runājam arī lietuviski, bet Lietuvā latviski.

Vai atceraties savu pirmo sastapšanos?

R. Pirmoreiz ar Valdi tikāmies 1987. gada 4. martā Viļņā, kur notika Svētā Kazimira gadatirgus. Toreiz kāds meistars pārdeva savas kokles, bet Valdis uz tām spēlēja. Gāju garām un skatos – viens koklē. Un spītīgi skatās acīs. Viņš droši vien pat neapzinājās, kur skatās, vai arī viņam bija pilnīgi vienalga, kur skatīties, bet es nez kāpēc iedomājos, ka skatās uz mani. Un tad arī es paskatījos.

V. Šo situāciju nevar aizmirst. Tajā gadatirgū es tīri sirsnīgi spēlēju, pienāca viena skaista lietuviete, un es viņai ieskatījos acīs.

Un vai uzreiz pēc tam bija zīmīgs turpinājums?

R. Nekā nebija. Tā pa īstam mēs satikāmies 1991. gadā, kad biju atbraukusi uz festivālu *Pulkā eimu, pulkā teku.*

V. Es arī tur līdzdarbojos. Īpašu uzmanību pievērsu lietuviešiem...

R. Lietuvietēm. Folkloristiem ir tāds paņēmiens – tie, kas danco, uzlūdz tos, kas nedanco. Es gribēju uzlūgt Ernestu Spīču, bet kāda meitene deguna priekšā man viņu nocēla. Tā kā Valdis tāds skumīgs sēdēja viņam blakus, tad arī sākām dancot.

V. Liktenis izvēlējās neparastus notikumus un neparastas vietas, kur mēs tikāmies neparastā veidā. Bija vēlēšanās to darīt vēl un vēl. Pēc šī festivāla viena no tādām vietām bija simpozijs *Baltu mājas*, kas notika Daugavpilī – pa vidu starp Rīgu un Viļņu. Un vēlāk jau braucām viens pie otra ciemos.

Katram droši vien jau bija izveidojies priekšstats par otru. Kāds tas bija?

V. Atceros, ka Rūtas klātbūtnē viss kaut kā nostājās savās vietās un bija tāda rāma sajūta.

R. Tajā laikā es aizrāvos ar folkloras kustību, un Valdis bija liela autoritāte lietuviešiem, kas darbojās šajā jomā.Viņš mums šķita kā tāds folkloras patriarhs. *Baltikas* laikā, kad Valdis bija izveidojis prūšu programmu un pirmoreiz plīvoja nacionālie karogi, mēs speciāli braucām uz Rīgu uz tiem paskatīties.

V. Man vēl pie dūdām bija sarkanbaltsarkans karodziņš.

R. Arī man Valdis bija liela autoritāte, patika kā cilvēks, likās ideāls. Bet nekad nedomāju, ka viņš man varētu būt vīrs. Toreiz biju precējusies, tikai vairs nedzīvoju savā iepriekšējā ģimenē.

V. Es gan biju brīvs.

Vai Valdis arī bildināja?

V. Nē, Valdis rīkojās kā senās vedībās!

R. Ieradās ar zirgu žiguļa izskatā. Iepriekš piezvanīja un pateica, ka manā rīcībā ir četras stundas, lai sakrāmētu mantas un brauktu uz Rīgu. Es nodomāju – labi, aizbraukšu uz nedēļu, paskatīšos, kā tur ir, un braukšu atpakaļ. Nedomāju, ka mums veidosies ģimeniskas attiecības. Es nebiju tām gatava.

Ar ko tad tā nedēļa beidzās?

V. Tā vēl nav beigusies.

Nav nemaz tik viegli iesaistīties jaunās attiecībās, ja iepriekšējās bijušas neveiksmīgas.

R. Iepriekšējā laulībā vienkārši dzīvojām kopā un pēc tam aizgājām katrs savu ceļu. Vēsi, bez pārdzīvojumiem. Un tamdēļ es nevainoju vīriešus vai likteni. Biju iedomājusies, ka būšu ambicioza, vientuļa mamma un audzināšu bērnu viena pati – kā televīzijas seriālos. Bet Valdis mani pilnīgi apbūra.Viņš tiešām ir uzmanīgs vīrs un ļoti labs tēvs.

Vai jūsu abu attiecību un kopdzīves pieredze atklāj kādas svarīgas atziņas par divu cilvēku kopā būšanu?

V. Attiecības varbūt netiek apzināti veidotas līdz brīdim, kamēr cilvēki saiet kopā. Tas vairāk notiek spontāni, impulsīvi. Bet, kad divi cilvēki jau ir kopā, attiecības ir jāveido.

Vai esat kardināli atšķirīgi cilvēki?

V. Absolūti atšķirīgi! Ja vienam kas patīk, otram noteikti nepatīk.

R. Un tas nav pat principiāli. Piemēram, es nekad neietu pa tiem ceļiem, pa kuriem iet Valdis, kad staigājam pa pilsētu. Ja es uzrakstu kādu teikumu, Valdis vienmēr to mēģina pārveidot.

Vai tas nekļūst par strīdu objektu?

V. Interesantākais, ka parasti nekļūst.

R. Tieši otrādi. Es smejos – esam tik atšķirīgi un dzīvojam kopā tikai tāpēc, ka es gribu redzēt, ar ko tas viss beigsies.

Varbūt līdzīga vērtību orientācija vai interešu kopība dod cementējošu pamatu?

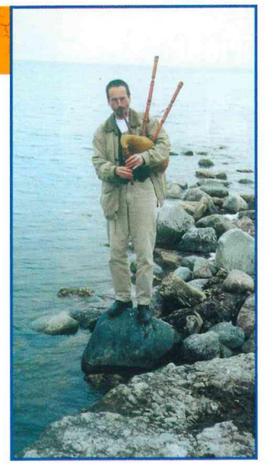
V. Kopīgais tiešām ir fundamentālāks nekā tas, par ko parasti runā. Pirmkārt, intelektuālu lietu svarīguma un reliģijas atzīšana.

R. Mums sakrīt dzīves un pasaules izpratne.

V. Esam noskaidrojuši, ka, iespējams, esam cēlušies no vienas kopīgas senās tautas – no sēļiem. Ar to gribu teikt, ka ir lielas, pamatīgas lietas, kas mums ir kopīgas. Uzvedības stereotipi, kas ir pašsaprotami.

R. Ja tas viss būtu atšķirīgs, diez vai mēs būtu sagājuši kopā. Mūsu atšķirīgā domāšana un atšķirīgais temperaments aiziet otrajā plānā, jo ir ļoti daudzas īpašības, ko es Valdī apbrīnoju un kuru man pašai pietrūkst.

Tās ir būtiskākas lietas par laikā nenomazgātiem šķīvjiem vai neiznestām miskastēm.

R. Par miskasti jā, par šķīvjiem varbūt ne tik ļoti!

V. Kas, kas? Ko tu lien manā lauciņā?

R. Miskastes es taču nenesu!

V. Nujā, tie maisiņi ir manā ziņā.

R. Es ļoti augstu vērtēju Valda godīgumu, strādīgumu, prāta spējas un, protams, muzikalitāti. Savā ziņā viņš tiešām ir ģeniāls, un es to joprojām apzinos. Varu ieteikt citiem pāriem mēģināt atcerēties attiecību sākumu, kad bijāt iemīlējušies. Un, ja to darītu, ļoti daudzi nešķirtos, lai arī kas notiktu kopdzīves laikā.

Kurš no jums ģimenē diktē ģērbšanās stilu?

V. Rūta, protams!

R. Nezinu, vai šeit iederas vārds «diktē».

V. Iederas, iederas. Es vēl ar vienu kāju biju hipiju laikā, savā jaunībā, un līdz ar to manī bija aizķērusies uzsvērti nevērīgā attieksme pret apģērbu, tādā veidā mēģinot aizkaitināt citus. Šo manu stila iezīmi Rūta diezgan centīgi ravēja ārā, esmu viņai par to pateicīgs.

R. No otras puses, ir tādi brīži, kad tu vari atļauties izaicināt. Atceries, kā tu biji siļķi uzkāris ap kaklu, toreiz tavs fiziskais stāvoklis likās tik slikts, ka teici – tevi varot uzmundrināt vienīgi šlipse – zivs, naturāla skumbrija. To apliki, gāji sabiedrībā un juties labāk.

V. Arī šajā ziņā saprotamies – brīžiem tādi izaicinoši akcenti ir pat vajadzīgi. Piemēram, vienbrīd jutu, ka man vajag pārsteigt apkārtējos ar frizūru vai, pareizāk sakot, ar tās pilnīgu neesamību. Un Rūta man ļoti labprāt palīdzēja sasniegt šo stāvokli – mati tika nodzīti pavisam, līdz spīdīgai galvai.

Pastāstiet par savas ģimenes rituāliem. Vai jūs arī muzicējat kopā?

V. Jā, divrocīgi spēlējam Baha *Invenceijas.*

R. Mums patīk spēlēt klavieres. Mums patīk dziedāt dziesmas no *Jessus Christe Superstar* repertuāra.

V. Es spēlēju, Rūta parasti dzied. Esam arī kopā koncertējuši, bijām divās koncertturnejās Norvēģijā, arī Kanādā un Amerikā.

Vai peļņas nolūkā?

R. Ne tik ļoti.

V. Nevar taču atteikties, ja piedāvā apbraukāt Norvēģiju. Muzicēt mēs ne tikai protam, bet mums arī patīk. Un, ja rodas izdevība to darīt, tad kāpēc lai mēs neapvienotu šīs abas lietas?

R. Tur ļoti augsti vērtē etnisko mūziku. Bet tomēr visu iepriekšnosaukto nevar uzskatīt par rituāliem. Manuprāt, rituāli ir pārāk nopietna lieta. Tie iemieso kaut kādu mītu.

Kurus svētkus jūs vēl svinat bez dzimšanas dienām?

V. Baltu un kristīgos svētkus.

R. Varbūt ne tik ļoti svinam, drīzāk atceramies. Ziemassvētkus, Lieldienas, Jāņus.

V. Mums ir divi nacionālie valsts svētki.

R. Oriģinalitātes ziņā mēs neesam paraugģimene. Meteņos gan mēdzam pankūkas cept.

Ko no lietuviešu nacionālajiem ēdieniem Rūta ieviesusi jūsu ēdienkartē? Varbūt cepelīnus?

R. Cepelīnos aiziet tik daudz kartupeļu un darba, ka es pa šiem gadiem esmu tos uztaisījusi tikai trīs četras reizes. Bet brīnišķīgus cepelīnus gatavo mana mamma, un mēs tos ēdam Lietuvā.

V. Mammai ir svētki, kad meita atbraukusi.

R. Samērā tradicionāli es gatavoju Ziemassvētku vakara ēdienus. Pie šīs tradīcijas pieturamies stingri un tovakar neēdam neko no gaļas, olām un piena. Ēdieni tiek gatavoti no zivīm, sēnēm, ogām, dārzeņiem.

V. Tāda ir lietuviešu Ziemassvētku vakara tradīcija. Un Rūtai vienmēr sanāk vismaz divpadsmit ēdienu un pat vairāk. Starp citu, tieši tāpat arī mana vecmāmiņa kādreiz darīja Latgalē. Rūta vēl ļoti labi pieprot pasaules virtuvi. Piemēram, cep fantastiskas picas. Tās viņai sanāk bez jebkādām pavārgrāmatām, vienkārši improvizējot. Rituāls tas vēl īsti nav, bet nedēļas nogales noskaņojumu rada gan. Picas tiek taisītas apmēram divas reizes mēnesī, un tad neiztiekam arī bez laba vīna.

Ko jūs pildāt picās?

R. To pašu, ko itāļi.

V. Mīklas slānītis, salīdzinot ar pildījumu, ir apmēram četras reizes plānāks.

Vai nebaidāties pieņemties resnumā?

V. To pat vajag darīt. Ja ķermeni vārdzina ar «nedaēšanu», tas ikvienā izdevīgā brīdī sāk uzkrāt taukus, bet, ja laiku pa laikam ēd labi, cilvēks saglabā lielisku formu. Cita lieta, kas Rūtu raksturo kā lietuvieti – ēdieni sarkanā, zaļā un dzeltenā krāsā. Ja ir ieturētas visas trīs krāsas, tad es noteikti zinu, ka ēdieni būs ļoti garšīgi.

R. Salātos, piemēram, dzeltenā paprika, zaļas lapiņas un sarkanas dzērvenes.

V. Vai krabīši.

Ar kultūras jomu saistīti cilvēki nereti ir norūpējušies par savu ģimenes budžetu. Vai pieļaujat, ka vīrietis varētu būt vienīgais pelnītājs?

V. Man liekas, ka mūsdienu ekonomiskā situācija Latvijā neļauj vīrietim būt par vienīgo pelnītāju. Arī mana sākotnējā iecere tāda bija, taču reāli nesanāk.

R. Patriarhālā orientācija droši vien pastāv gan latviešiem, gan lietuviešiem, taču man šķiet, ka būtu grēks neizmantot tās spējas, ko man devis Dievs un vide, kurā dzīvoju. Lieku tās lietā, un arī ģimenei ir labums.

V. No otras puses, ir darbi, ko mēs darām kopā. Sākot jau ar pieminētajām koncerttūrēm Norvēģijā un Amerikā. Latvijā kopā ar savu kolēģi Borisu Avramecu publicējām *Pasaules mūzikas grāmatu* un ar Rūtas palīdzību tā tika pārtulkota un publicēta lietuviski. Tas ir kopīgs darbs.

Un kopīgs maks! Vai varbūt jums katram ir savs?

R. Maks mums kopīgs. Vienīgi nesen meitai nopirkām krājkasīti, jo viņa vēlas globusu un šim mērķim grib sakrāt.

V. Mums nav ne laulības līguma, ne arī kādu citu finansiālu vienošanos.

R. Nav uz kā to būvēt.

V. Un nebūs.

Vai jūs mēdzat raizēties un domāt arī par priekšdienām?

V. Jā un nē. Mēs, piemēram, domājam – cik gan ilgi var brīvdienās braukāt pie draugiem vai vecākiem? Pašiem ir vajadzīgas mājas pie ūdeņiem.

R. Tā mums ir nākotnes vīzija.

V. Mēs par pensiju nemaz nedomājam.

R. Par tādām lietām vajag domāt, bet vienkārši nav laika.

Šis nu gan ir izteikti materiālistisks un pragmātisks laiks, kad par apbrīnas vai skaudības objektu kļūst arī lepnas mājas, luksusmašīnas...

R. Tieši nesen šo tematu pārrunājām ar kādu paziņu. Īstenībā cilvēkam taču vajag ļoti maz. Pamatvajadzības – lai būtu tīrs, lai nebūtu auksts, lai neslimotu. Un tad vēl vajag labu grāmatu, labu mūziku, labu tēju, labu sieru, nu, vīna glāzi rituālos...

V. Arī labu.

R. Nesen avīzē lasīju, kā kāds tētiņš ar bērna starpniecību uzdāvināja māmiņai piecdesmit tūkstošu dolāru vērtu džipu, kurā ir trīs televizori un koka apdare.

V. Man būtu kauns tādā sēsties.

R. Man nebūtu kauns, bet manā skatījumā tam nav tādas vērtības, lai par to rakstītu avīzēs, lai citi teiktu – re nu, kāds viņai vīrietis!

V. Ja cilvēkam patīk, kāpēc lai viņš tā nedarītu!

R. Viņš var to darīt, bet tā nav vērtība! Man tieši tāda pati vērtība būtu normāla mašīnīte, ar kuru es varētu vienkārši pārvietoties. Bet vislielākā vērtība man ir attiecības ar cilvēkiem.

V. Mums abiem svarīgākas ir tās vērtības, kurām ir pārlaicīga pieskaņa – intelektuālās, garīgās, kultūras vērtības.

R. Vārds, mūzika, kaut vai skatiens, pieskāriens. Tiem ir vērtība. Jā, mūsu vērtības ir ļoti gaisīgas!

Olga Rimšāne

